

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیره ی روشنیبری

*

خاوهنی ٲیمتیا: شهوکت شیخ یهزدین

سهرتووهر: بهدران شههمه ههیب

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی ناراس، گهرهکی خانزاد، ههولیتیر

س. پ. ژماره: ٲ

www.araspublisher.com

کچه جوانهکهی بازرگان

کچه جوانه‌کە‌ی بازرگان

چیرۆک بۆ مندالان

وەرگیپانی

عەزیز رەشید هەریری

وینە کیشانی

شیروان موحسین

ناوی کتیب: کچه جوانه‌کە‌ی بازرگان - چیرۆک بۆ مندالان

وەرگیپانی: عەزیز رەشید هەریری

وینە کیشانی: شیروان موحسین

بلاوکراره‌ی ئاراس - ژماره: ۲۰۴

دەرھیتانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەیب

دەرھیتانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم

سەرپەرشتیی چاپ: ئاوپرەحمانی حاجی مەحمود

چاپی یەكەم، هەولێر - ۲۰۰۴

لە کتیبخانە‌ی بەریتۆبەرایەتی گشتیی رۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژماره (۲۱۹) ی سالی

۲۰۰۴ ی دراوہتی

مريشكىش زىدى خۇي لەبىر ناكات

زۆزگ دەمىك بوو نىگه رانى داىگرتبوو، لەبەر خۆپه وه بىرى دەكرده وه،
پاشان پرووى له داىكى كرد و پىي گوت:

"دايه گيان، ده زانى مريشكه كه م له نىو كوئىته كهيدا نه ماوه و، له هەر
شوپنىك بوى ده گه رىم ديار نىيه و نايدۆز مه وه!"

داىكى به زه رده خه نه يه كه وه گوتى:

"زۆزگ گيان، نىگه ران مه به، ماوه يه كى ديكه ش چاوه پروان به، دلنىام
مريشكه كه ت خۇي دىته وه."

به لآم ديار بوو زۆزگ به م قسانه ي داىكى دللى دانه ده كه وت؛ چونكه هينده
مريشكه كه ي خوش ده ويست، نه يده توانى بىرى نه كات و، وازى لى بينىت،
له به رته وه ي هەر كه له هيلكه ده رچوو بوو، خۇي په روه رده ي كرد بوو. بو به به په له
له مال وه ده ركه وت و كه وته سؤراغى مريشكه كه ي، له زۆربه ي براده رانى
گه ر كه كه ي خۇيانى پرسى، كه سىان شتىكى له باره يه وه نه ده زانى. له پر زرنكى
هاورپى گوتى:

"زۆزگ گيان، وهك بىرم بى، پيش يهك دوو سعات مريشكه كه ي تۆم له گه ل
كۆمه له مريشكىكى تر له م شوپنه دا بينى، دانيان ده خوارد، به لآم نازانم بو كوى
چوون."

زۆزگ زۆر به شوپن مريشكه كه يدا گه را تا هىلاك بوو، هىچ سؤراغىكى بو
نه كراو، بوى نه دۆزرايه وه. به ره و مال گه رايه وه و، له به ر خۇيدا هەر بىرى له وه

دەکردهوه، که چۆن پۆژانه لەم کاتەدا دان و ئاوی دەدایە مریشکەکە و، پاشان دەرگای کۆلیتەکە لێ دەگرت، باشە دەبێ ئەمڕۆ کێ دان و ئاوی بداتی؟"

هەر لەم بێرکردنەویدا بوو، چەند هەنگاوێک بەرەو کۆلیتەکە پۆیشت، هەستی بەچرپە و جوولەیهەک کرد، نەختی چەمایەوه و، سەپریکی نیو کۆلیتەکە کرد، بینی مریشکەکە و لە ژوورەوه کێ کەوتوو.

زۆرگ لە خوشیانانەیدەزانی چی بکا، زۆر دلخۆش بوو، خێرا بەرەو لای دایکی راییکرد و پیتی گوت:

"دایە... دایە گیان، مریشکەکەم دۆزیبەوه، و لە کۆلیتەکەدا کێ کەوتوو."

کۆرە شیرینەکەم، ئەو پێم نەگوتی نینگەران مەبە! خۆی دیتەوه و تۆ بەجێ ناهیتلێ، چونکە هیچ کەس و هیچ گیان لەبەرێک ناتوانی ئەو شوینە لەبیر بکات، کە تیایدا لە دایک بووه و، لێی گەوره و پەروەردە بووه. مریشکەکە تۆش هەرگیز کۆلیتەکە خۆی بەجێ ناهیتلێ، ئەم شوینە فەرامۆش ناکات و، زێدی خۆی و تۆشی لەبیر ناچیتەوه...

کچە جوانەکە و بازرگان

لە دێر زەمانەوه بازرگانێکی زۆر دەولەمەند و کەلەکەباز دەبیت، ئەو بازرگانە کچێکی تاقانە و زۆر جوانی دەبێ، لەبەرئەوه شانازی بەمال و سامان و، کچە جوانەکە خۆیەوه دەکات و، هەمیشەش پاشایانە بێر دەکاتەوه.

زۆری پێ ناچێ کچەکە گەوره دەبێ و، کاتی شووکردنی دیت. زۆر خوازیین دین بۆ داوای کچەکە، بەلام بازرگان هەمیشە لە خەیاڵی ئەویدا دەبێ کچەکە بداتە شازادەیهەک یان کۆرە مریشک. تا وای لێ دەبێ لەبەر زۆری خوازیینی کاران بریاری ئەوه بدات و بلیت:

"من هەرگیز کچەکە خۆم بەشوو نادەم، گەر بشییدەم، دەبێ بیدەمە بەهێزترین مەرۆقی سەر ئەم دنیا."

خزم و کەسوکاری بازرگان، کە ئەم قەسەیان بەر گوی دەکەویت، دەچنە سەردانی و پیتی دەلێن:

"ئێمە لەبەرئەوهی خزم و کەسوکاری تۆین، ئەوه تا تۆش ئەم بریارەت داوه، کەواتە بۆ کچەکەت نادەیتە (خۆر)، خۆ کەس لەو بەهێزتر نییه و، تا بشلێی مەزن و جوان و درەوشەداره و، کەسێش توانای ئەوهی نییه تەنیا بۆ چرکەیه کیش چاوی تێ برێ و، سەیری سەر و سیمای بکات."

دیاره بازرگان ئەم قەسەیهی بەدل دەبێ و، هەر زوو دەپواتە سەربانی خانووه کەیان و، لە بەرزترین شویندا دەوهستی و لەگەڵ "خۆردا" دەئاخفت و دەلێ:

"ئەي مەزنىتىن و بەتواناتىن ئەستىيە، ئەي (خۆرى) جوان و درووشەدار، بۆ نايەي كچەكەم بخوازىت، تا منىش لىتى ماره بكمه؟!".

خۆرىش لە وەلامدا دەلىت:

"گەورەم، بازىرگانى سەر زەوى، دەبى بمبىورى، چونكە تۆ بە داوى بەهيتىرتىن كەسدا ئەودالى، من بەهيتىرتىن كەس نىم لەم دنيايە، بگرە (هەور) زۆر لە من بەهيتىرتە، هەر ئەويشە رووناكى و سەر و سىماي من لەبەر چاوى خەلكدا بزردهكا و دەشارىتەوه. وا چاكە داوا لەو بكهيت تا داواي كچەكەت بكات".

بازىرگان ئەمجارەيان روو دەكاتە هەور و، هەمان داواي لى دەكات، هەورىش دىتە قسە و دەلىت:

"من بەش بەحالى خۆم زۆر سوپاست دەكەم، بەلام وا باشە بچىتە لاي دەريا، چونكە من لە ئاوى رووبار و دەرياكەن دروست دەبم و، ئەويش لە هەموو شتىك بەهيتىرتە و، هىچ شتىك نىيە تواناي ئەوهي هەبىت خۆي لە بەردەم تەوزمى لافاوى دەريا و رووبارەكاندا بگرىت".

بۆ جارى سىيەم بازىرگان روو لە دەريايەكى گەورە دەكا و، هەمان داخوازىي پىشوى بەرهو روو دەكاتەوه.

دەريا لە وەلامدا دەلىت:

"خالى بازىرگان، ئەوهي پاستى بى (بەريەست) زۆر لە من و لەوانەي وەكو من بەهيتىرتە، چونكە هەر ئەوه بتوانىت پىگەم بگرىت و، نەهيتى بە هىچ لايەكدا گوزەر بكمە، باشە بۆ ناچىتە لاي ئەو، بەلكو دلى نەرم بى.

بازىرگان (بەريەستىك) دەدۆزىتەوه و، هەمان داواكارى بەويش رادەگەپەنى و، دەلىت:

که رویشکه بچکۆلانه که ده بی له پی بترسی

- که رویشکه بچکۆلانه که دواي ئه وهی له قوتابخانهی دارستان گه رایه وه،
دایکی خوارنی دایح و لیتی پرسى:
- قوتابخانه ت چون بینی؟
 - زور خوشه و تیایدا فیتری زانین ده بین.
 - باشه که به نیو دارستانه که دا به ره و قوتابخانه تی ده په ری، ریوی و گورگ نازارت نادهن؟
 - جا چیمان پی ده کری، خو ئه وان به من ناگهن، له قوتابخانه یشدا من له راکردن له پیش هه موو قوتابییه کانم.
 - دایکه که رویشک به سه رسامیبیه وه سه رنجی بیچوه که ی دا و گوتی:
هه لبه ته له ورچیش ناترسی؟
 - نه خیر من ئیستا زور به هیترم، چونکه له قوتابخانه دا یاری ئاسن به زکردنه وه ده که م.
 - که وای له راوچی و سه گه که شی ناترسی!؟
 - جا بو لییان بترسم؟ ئه ی ئه وه نییه له قوتابخانه فیتمان ده که ن، چون فیل له راوچی و سه گه کانیان بکه بین.
 - ئای چند نازابوویت! دیاره هیچ شتی نه ماوه لیتی بترسی؟
 - که رویشکه بچکۆلانه که هه ردوو گوئیچکه ی له قاند و، سه ری برده بناگوتی

"ئهی له ده ریا و له هه موو شتیکی ئه م سه ر زه وییه به هیتر، بو نایه ییت کچه که م بخوازی؟".

(به ره سه ته که) گورج له مه به سستی بازرگان تی ده گا و، به پیته که نینه وه وه لایمی ده داته وه و ده لیت:

"خالوی بازرگان، له پیشه کهیدا من زور سوپاست ده که م، به لام ده بی مبه خشی، چونکه له م سه ر زه وییه دا شتی وا هه یه، که زور له من به هیتره".

بازرگان زور به په له ده بی و، خوی بو ناگیری و ده پرسى و ده لیت:

"ده وه ره مه ردی خواجه، پیتم بلتی ئه و که سه کییه و له کوی ده ژی؟"

به ره سه ستیش به زه بیی پیدا دیتنه وه و، ده لیت:

"خالو گیان، ئه ی گوايه نازانی، که ئه و که سه مرۆقه، ئه و کریکاره ی، که به هیتری بازوه کانی به ردی چیاکان ده بریت و، ناخی ده ریاکان هه لده ده ری و، به ره سه سستی لی دروست ده کات و، هه ر ئه ویشه کۆشک و ته لاری به رز و گه وه ر بنیات ده نیت و، به ره نج و ئاره قه ی نیوچاوانی خوی هه موو ئه م سامانانه به ره م دینیت، که من و تو و ده یان بازرگانی وه کو تو بازرگانی پیوه ده که ن، بویه به رای من هه ر ئه و کریکاره شایه نی ئه وه یه کچه که تی به دیتى".

- بازرگان دواي ئه وه ی گوتی له وه لامه ده بی، ده گه ریته وه ماله وه بریار ده دات کچه که ی بداته ئه و (مرۆف) هی به هیتر و توانیه و، له هه موو مرۆقیکی سه ر پووی زه وی و، له هه موو شتیکی به هیتره، هه ر ئه ویشه له هه موو سه رمایه به ک به نرختره له م جیهانه دا...

دایکی و، بهدهنگیکی نزم پیتی گوت:
"نهخیر دایکه گیان، هیچ شتی نهماوه لیتی بترسم، تنیا شتیک نه بیت،
نهویش تهمه لیبیه، زور له تهمه لی ده ترسم".

رېوی و کهله شیري دارستان

ده لټين روژټکيان له نټو دارستان ټکدا که له شیريک له سهر لقه داريکي گوره که دهنشيت و، دهست به فوقانندن دهکات. له پر رټوييهک به ويدا رت دهبي و له داره که نزيک دهبيتته وه و، به که له شيره که ده لټيت:

"هاورې تازيزه کهم، نم کاته ت باش، ده زاني هه که گويم له دهنگي تو بوو، خيرا هاتم تا هه والت بزائم".

که له شيره که:

"رټوي گيان، سوپاس بو نه و قسه به پټيز و شيرينانه ت".

رټوي له ژير داره که وه وا خوې نيشان دا، که گوټي گرانه و، له دووره وه هيچ شتي نابيسي، گوټي:

"چيت فهرموو؟ که له شير گيان دهبي بمووري له بهر نه وه له من دووريت و، نهختي گوټشم گرانه، هاورې تازيزه کهم بو نافه رمووي دابه زبته خواره وه، تا له سهر نم گزوگيايه سهوزه نهختي بو خو مان دانيشين و، تاوي گفتوگو بکهين. تو لهو بهر زبیه و، من له سهر زهوي پهنگه به چاکي له يهک حالي نه بين".

که له شيره که:

"رټوي گيان، دهبي بمووري، من ناوټرم دابه زمه خواره وه، نيمه هه ميشه له سهر زهوي رووبه رووي هه ره شه ي ترسناک ده بينه وه و، له گياني خو مان ده ترسين!".

رټوي:

"نه کا له من بترسی؟!".

که له شیره که:

"نه خیر من له تو ناترسم، به لآم هندی درنده تر همن، بیگومان نه وان
جیگه می مه ترسین".

رپوی:

"درنده... نا... نا، هاوړی گیان هیچ مه ترسه، دلنیا به کاتی ترس به سه رچووه،
له وه ده چی نه تزانیی له م رۆژانه دا بانگه شهی نه وه کراوه، که وا ده بی ناشتی له
هموو دنیا دا به رقه رار بیت. هه لبه ته به م پییه نیستا هیچ درنده یه ک ناتوانیت
په نا بو ده ستریتی بیات!!".

که له شیره که:

"نای که شتیکی جوان و پیروزه؛ به لآم رپوی گیان چه ز ده کم نه وه بزانی، که
من وا لیروه کومه له سه گیک ده بینم به راکردن به ره و ئیره وه دین، جا نه گه
نه وه می فرمووت راست بی، نه و بانگه شهی به کرابیت و، بارودوخه که می پیشان
گۆرابیت، که واته توش له خوت مه ترسه و رامه که".

رپوی له ژیر داره که دا به م قسانه می که له شیره که و، هه والی هاتنی کومه له
سه گیک نارامی لی برا و، خوی بو راکردن ناماده کرد.

که له شیره که:

"رپوی گیان؛ بو واشله ژاوی؟ ده لپی خه ربکی راکردنی، نه می هه ر خوت
نه تگوت بانگه شهی ناشتی کراوه، خو به پپی بانگه شهی که بی ده بی سه گه کان
په لاماری تو نه دن".

رپوی:

"که له شیره گیان؛ جا کی ده لی نه وان گو پیان له و بانگه شهی به بووه، یان
هه والی که یان پی گه یشتووه، یان نه گه ر پابه ندی نه بوون!".

رپوی به که هه ر هینده می وت و قسه کانی ته وا و نه کرد، تپی ته قاند و، به راکردن
له دارستانه که دوور که و ته وه.

که له شیره که ییش له به رخویه وه گوتی:

"رپوی بو ئیمه جپی باوهر نییه. راستیان گوتووه که ده شخه وی هه ر خه ون
به مریشک و که له شیر خوار دنه وه ده بینی".

قه‌له‌رەشکە‌ی گە‌مژە

دە‌لێن جارێکیان قه‌له‌رەشکە‌به‌ک و کۆترێک دە‌بێتە شە‌ریان و له‌ ئاکامدا هە‌ردووکیان پە‌نا دە‌بە‌نە به‌و له‌ق له‌قێک بۆ ئە‌وه‌ی کێشە‌که‌یان بۆ چاره‌سه‌ر بکات و داوه‌رییان له‌ نێواندا بکات.

له‌ق له‌قه‌که‌ دوای ئە‌وه‌ی تێ ده‌گات ئە‌مانه‌ بۆچی به‌ شە‌ره‌اتوون، دادوه‌رانه‌ دادگاییان ده‌کات و، له‌ ئە‌نجامدا کۆتره‌که‌ بێ گونا‌ه ده‌رده‌چیت.

قه‌له‌رەشکە‌ به‌‌پرپاره‌که‌ رازی نابێ و، به‌ له‌ق له‌قه‌که‌ ده‌لێت:
"من به‌‌پرپاری تۆ رازی نیم، ده‌چمه‌ لای بازی دارستانه‌که‌، بۆ ئە‌وه‌ی ئە‌و له‌ نێواندا دادوه‌ر بیت!"

له‌ق له‌قه‌که‌ به‌م قسانه‌ی قه‌له‌رەشکە‌ سه‌رسام ده‌بیت و، ده‌لێت:
"قه‌له‌رەش! چه‌ز ده‌که‌م ئاگاداری خۆت بیت و تێ بگه‌ی، ئە‌گه‌ر من ده‌ره‌ه‌ق به‌یه‌کێ له‌ ئێوه‌ له‌ حوکمه‌که‌مدا هه‌لە‌م کرد بیت، ئە‌وه‌ دلنیا به‌ که‌ بازه‌که‌ی دارستان ده‌ره‌ه‌ق به‌ هە‌ردووکتان هه‌لە‌ی گه‌وره‌تر ده‌کات، هە‌ردووکیشتان له‌ ئاکامدا زه‌ره‌رمه‌ند ده‌بن."

قه‌له‌رەشکە‌ به‌‌قسه‌ی له‌ق له‌قه‌که‌ ناکات و، به‌ره‌و دارستانه‌که‌ ده‌فریت و، له‌وێ بازه‌که‌ ده‌بینیته‌وه‌.

کۆتره‌که‌ به‌‌قسه‌ی له‌ق له‌قه‌که‌ ده‌کات و، لای ئە‌و ده‌مینیته‌وه‌ و، هە‌ردووکیان به‌‌جووته‌ چاوه‌روانی گه‌رانه‌وه‌ی قه‌له‌رەشکە‌که‌ ده‌کن. دوای چه‌ند ساتیک بازه‌که‌ به‌‌لایاندا ره‌ت ده‌بیت و له‌ق له‌قه‌که‌ لێی ده‌پرسیت و ده‌لێت:

"بازه گیان؛ چند ساتیک بهر له ئیستا قه له رهشکه یه ک بو کارتیکی تایهت، په نای بو ئیوه هینا؛ به لام تا ئیستا نه گه راوه ته وه، ده کری پیمان بلینی کاره که ی به چی گه یشت؟".

بازه که له وه لامدا ده لیت:

"به لئی... به لئی... وایه! قه له رهشکه که هاته لام؛ به لام که هات کاتی ژهمی نیوه روم بوو، برسی بووم و هیچ شتی کم شک نه ده برد. پیم گوت: به خوا له کاتیکی باشدا هاتوویت و فریام که وتی، وات کرد که خوم به دوا ی خواردندا هیلاک نه که م و نه گه ریم".

کوتر و له ق له قه که هر زوو له وه لامی بازه که تی گه یشتن و زانییان نه نجامه که به چی گه یشتوو.

له ق له قه که به نه سپایی به کوتره که ی وت:

"ئیتتر له ئیستا وه بزانه، گه مژه ترین که س نه و که سه یه خوی ده خاته مه ترسییه وه بو نه وه ی زیان به خه لکی تر بگه یه نیت".

ناوه رۆک

مریشکیش زیدی خوی له بیر ناکات 5

کچه جوانه که ی بازگان 8

که رویشکه بچکولانه که ده بی له چی بترسی 12

رپوی و که له شیری دارستان 15

قه له رهشکه ی گه مژه 19

